

Kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin
Euroopan rakennusperintöpäivien seurantaloteeman tiedotus- ja julkistamistilaisuus
2.4.2008 klo 11.30
Paasitorni, Helsinki

"Yhdessä rakennetut - suomalaiset seurantalot"

Arvoisa yleisö, hyvät rakennusperinnön ystävät!

Euroopan rakennusperintöpäivien vietto käynnistyi 1980-luvulla Ranskassa viettämällä avointen ovien päiviä arvokkaissa rakennusperintökohteissa ja kohteissa, joihin suuri yleisö ei tavallisesti päässyt tutustumaan. Kiinnostus vastaavanlaisten tapahtumien järjestämiseen levisi Euroopassa ja vuonna 1991 Euroopan neuvosto perusti virallisesti Euroopan rakennusperintöpäivät. Ensimmäiset rakennusperintöpäivät järjestettiin Suomessa 1992. Järjestelyistä päävastuun ovat kantaneet ympäristöministeriö ja Suomen Kotiseutuliitto.

Tavoitteena rakennusperintöpäivillä on lisätä jokaisen kiinnostusta omaan ympäristöönsä, kannustaa näkemään sen merkitys ja sen tarjoamat mahdollisuudet. Tästä on toivottavasti seurauksena rakennetun ympäristön arvostuksen lisääntyminen, joka ilmenee myös aktiivisena osallistumisena sen suojeluun ja vaalimiseen.

Byggnadsarvsdagarna begränsar sig dock inte till att monument öppnas för allmänheten. Den bebyggda miljöns värden består inte uteslutande av samhällets märkesbyggnader, utan i en balanserad och mångskiftande miljö. Den vardagliga livsmiljön kan vara högklassig och inkludera värden som evenemang som just byggnadsarvsdagarna kan lyfta fram.

Alusta lähtien rakennusperintöpäivillä on ollut yhteisesti sovittu teema. Näitä teemoja ovat viime vuosina olleet mm. teollisuusrakennukset, kirkot, torit ja aukiot, mutta myös mm. lapsuuden rakennettu ympäristö ja oma koti

Tänä vuonna rakennusperintöpäivien teemaksi on valittu suomalaiset seurantalot. Seurojen ja työväenyhdistysten talot ovat tuttuja ja tunnistettavia rakennuksia meille kaikille. Ne ovat syntyneet talkoovoimin rakennettuina ja edustavat parhaimmillaan kauneinta kansanrakentamistamme. Ne sijaitsevat usein kylän tai kaupunginosan parhaalla, keskeisellä paikalla. Niillä on tärkeä sijansa niin paikkakunnan maisemassa kuin elämässä ylipäätään. Seurantaloilla on kokoonnuttu, tanssittu, näytelty, harrastettu, opiskeltu ja parannettu maailmaa. Ne ovat tarjonneet paikan myös perhejuhlien viettoon elämän eri vaiheissa.

Seurantalot ovat toimineet paikallisina kokoontumispaikkoina ja erilaisten yhteiskunnallisten aatteiden ja pyrkimysten näyttämöinä. Seurantalojen rakentaminen alkoi 1800-luvun lopulla uusien yhteiskunnallisten aatteiden leviämisen ja yhdistysten syntymisen vanavedessä. Taloja ovat 1880-luvulta lähtien rakentaneet muun muassa vapaapalokunnat, nuoris- ja raittiusseurat, työväenyhdistykset, maamies- ja urheiluseurat sekä suojeluskunnat. Myös kotiseutu- ja marttayhdistykset rakensivat omia talojaan.

Seurantalojen historia on ollut aina sidoksissa yhteiskunnan kehitykseen ja muutoksiin. Taloja rakennettiin rinnan kansalaisyhteiskunnan kanssa ja niiden historia kietoutuu poliittiseen heräämiseen ja itsenäistyvän kansakunnan syntyyn. Työväentalojen voimallisin rakennusvaihe päättyi kansalaissotaan ja 1920–30 -luvulla rakennettiin puolestaan kiivaasti taloja nuorisoseuroille. Sotien muodostaman murroskauden jälkeen entiset suojeluskuntatalot saivat uudet omistajat ja työväentaloja palautettiin entisille omistajilleen. Kaiken kaikkiaan taloja rakennettiin näinä vuosikymmeninä tuhansia - tänä päivänä niitä on jäljellä n. 2 500.

Seurantalojen toiminta alkoi hiipua 1960-luvulle tultaessa, mutta toimintaan puhallettiin uutta henkeä jo seuraavalla vuosikymmenelle. Tähän vaikutti osaltaan positiivisesti opetusministeriö aloittama talojen kunnostustyön tukeminen.

Opetusministeriö on avustanut seurantalojen kunnostustyötä 1970-luvun lopulta lähtien. Avustusta myönnettäessä kiinnitetään erityistä huomiota rakennuksen kulttuurihistorialliseen arvoon sekä kokoontumistilojen tarpeellisuuteen alueen väestön sivistys-, harrastus- ym. vapaa-ajan kansalaistoiminnan kannalta. Taloista n. neljäsosa luokitellaankin kulttuurihistoriallisesti arvokkaiksi. Valtaosa taloista on puurakenteisia, paikallisten suunnittelijoiden työn tuloksena syntyneitä. Erityisesti kaupunkeihin rakennettiin kuitenkin myös muutamia eturivin arkkitehtiemme suunnittelemissa kivirakennuksia - kuten tämä tänä vuonna sata vuotta täyttävä Helsingin työväenyhdistyksen talo Paasitorni. Seurantalojen helmiä meille tulee esittelemään rakennustutkija Leni Pakkala Suomen Kotiseutuliitosta.

Suomen Kotiseutuliitto koordinoi ja ohjaa opetusministeriön toimeksiannosta seurantalojen kunnostustyötä. Liiton asiantuntija- ja yhteistyöelimenä toimii Seurantaloasiain neuvottelukunta, jossa ovat edustettuina keskeisiä taloryhmiä edustavat keskusjärjestöt. Opetusministeriö pitää erittäin tärkeänä tätä yhteistyötä, jonka tavoitteena on panostaminen rakennusten laadukkaaseen ja oikea-aikaiseen korjaamiseen siten, että seurantalot voivat tarjota kokoontumis-, kulttuuri- ja harrastustiloja myös nykypäivän suomalaisille.

Bästa vänner,

Att föreningshusen valdes som tema för Dagarna för Europas byggnadsarv i Finland är en verklig kulturgärning. Föreningshusens historia och användning vittnar om att vi nu verkligen kan tala om vår gemensamma nationalegendom. Ingenstans utanför Nordens gränser stöter vi på motsvarande fenomen, som nära ansluter sig till idealen i vårt demokratiska och jämlika samhälle. Därför har vi alla en särskild plikt att slå vakt om detta arv från tidigare generationer, så att de bevaras också för våra efterkommande.

Seurojen ja työväentalojen käyttötapojen muuttuminen tai tilojen toimivuuden parantaminen voivat toki aiheuttaa perusteltuja korjaus- ja laajennustarpeita. Korjaustöitä suunniteltaessa rakennus tulisi kuitenkin nähdä myös historiansa kautta ja ottaa talon ominaispiirteiden säilyttäminen korjaustoimenpiteiden suunnittelun lähtökohdaksi. Tällöin huomiota tulisi kiinnittää erityisesti myös seurantalojen sisätilojen oleellisten elementtien säilymiseen: seurantalojen säilyneiden salien näyttämöineen ja kulisseinneen tulisi olla omistajiensa erityisen ylpeyden ja vaalimisen kohteena.

Sillä seurantaloiden säilyminen ei ole itsestäänselvyys. Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin on hiljentänyt monia ennen vilkkaita taajamia. Yhdistysten toimihenkilöiden ikääntyminen on paikoitellen jatkuvuuden uhkana. Elämäntavan ja -arvojen muutos voi näkyä myös talkootyön vähentymisenä.

Myös talot itsessään muuttuvat. Käytön vähentyessä ja loppuessa talojen rapistuminen kiihtyy. Hoidon puute tai väärin tehdyt korjaukset aiheuttavat nopeasti suuriakin ongelmia. Ylläpitokustannusten ja korjaustarpeiden kasaantuessa halukkuus talojen myyntiin tai purkamiseen kasvaa. Rakennukset ovat kuitenkin pitkäkestoista omaisuutta ja seurantaloiden osalta niihin sisältyy vielä mittaamattoman arvokkaasta yhteisön yhteistä työpanosta ja resursseja.

Hyvät kuulijat, bästa åhörare

När vi nu i 20 års tid har fäst särskild uppmärksamhet vid renoveringen av föreningshusen och betonat föreningshusens kulturhistoria både som samhällsfaktor och i det praktiska renoveringsarbetet, förfogar vi – trots alla hotbilder – över ett föreningshusbestånd som i huvudsak befinner sig i gott skick och som till betydande delar har bevarat sina kulturhistoriska drag mycket väl.

Niin talot kuin niiden toimintakin on yhdessä rakennettu. Seurantaloiden valitseminen rakennusperintöpäivien teemaksi nostaa toivottavasti nämä talot yhteisen huomiomme ja kiinnostuksemme kohteeksi, antaa talojen omistajille lisää pontta ja intoa rakennustensa hoitamiseen ja käyttöön. Toivon, että seurantaloiden valitseminen rakennusperintöpäivien teemaksi tuo tietoa, iloa ja innostusta niin talojen nykyisille kuin tulevillekin käyttäjille!